

ORGANULU

LUMINAREI.

Gazeta Beserecésca, Politica, e literaria.

Cu pre Gratiosa invoientia.

Sambata

Nr. II.

11 Jan. 1847.

A U S T R I A.

Buda, 1:13 Jan. 'Si d'ilele mariloru pamentului sunt in ma-
n'a lui D. dieu! Inaltia sa Archiducele **JOSIVU ANTONIU**
IOANU, Locu-tienatoriulu Ungariei si Palatinu nu se mai a-
fla! Adi la 8^{3/4} ore demanétiasi inchià cursulu plinu de binecu-
ventare! suspini de multiemita eterne sese plece spre mormen-
tui!!!' (Gaz. Nat.)

VIENA, 4 Jan. Inaltia Sa imp. Archiduces'a
Hildegarda, soci'a Archiducelui Albertu nascu
eri séra un Principe sanetosu. Adi intr'amédeadi
se botezà nou-nascutulu Principe si luà numele de
Carolu Albertu Ludovicu. Principele Archiepisco-
pu implini in personasi acésta sânta lucrare.

Un circulariu in Gazet'a de Viena opresce
vendiarea si intrebuentiarea humbacului tunatoriu.

BLASIU, 7 Jan. Aniversaria numelui Ma-
riei sale D. Episcopu **JOANNU LEMÉNY** se ser-
bà adi cu tota solenitatea. Capitulu cu Profe-
sorii in Beserec'a Catedrala adusera daruri ne-
crunte pe altariulu celui Prea-Inaltu, pentru in-
delungat'a viatia si fericit'a sanetate a marelui
Pastoriu al beserecei si al clerului seu Ser'a spre
astadi fu piatiulu cu Seminariulu si Manastirea
illuminatu intre vivatele prunciloru si alte sem-
ne de bucuria: cu ale caror'a imprennamu si noi
ale nostre modeste dar' dein inima semtite do-
riri si orari!

CLUSIU, 12 Jan. st. n. In sientia deadi
(a XX. dela inceperea Dietei) a SS. si OO., si
in fientia de facia a Inalt. R. Guberniu se ceti
un Prea In. Imp. Rescriptu cu datu 30 Dec. a,
tr., pretr care la vacantele doa stari de Maestri
Protonotari dupa candidarea SS. si OO. se de-
numira DD. Ioanu Henter si Dan. Kabos.

Totu atunci se decretà ase trimite o Adresa
de multiemita catra Maiestatea Sa pentru asià
in curendu facut'a prea indurata denumire a Can-
celariului Aulicu, precum si o Deputatiune catra
Exc. sa nou-denumitul Cancellariu de Curte b.
Jozsika la Viena spre al chiamà si al petrece in

midu loculu SS. si OO., pentru depunerea jura-
mentului de deregatoria. Denumirea membriloru
acestii Deputatiuni se incediù Ex. sale Presi-
dentului SS. si OO.

Dupa care provocanduse SS. si OO. a ince-
pe desbaterile pentru Urbariu, se desceptà acea
momentosa intrebare, cà ore Urbariulu dupa
sunetulu legii si al propositiuniloru Imp. despar-
titu de ori ce altu operatu, ori impreuna cu celu
pentru dare se se lucre: care inca intr'acesta sientia
putenduse deslega, in urmatoria dein 13/1 Jan. cu
84 de voturi asupr'a 65 intr'acolo se inchià, ca
acel'a singuru si despartitu se se pertracteze.

CLUSIU, 14 si 15 Jan. In sientia XXII
si XXIII, la propunerea deputalului dein Alb'a
de giosu, se pronuncia intr'acestu modu:, SS. si
OO. ferbinte doriindu de o parte complanarea re-
latiuniloru urbariale, de alt'a, idea rescumpararii
de totu, ca ducatore spre acestu scopu aproban-
duo: intre cele de lucratu a Comisiunei sistema-
tice cu aceast'a punu elucubrarea unui planu pen-
tru a ei realizare; intr'aceea si pan' atunci vo-
indu a responde doririloru trebuentiei de acum,
nu întârdia SS. si OO. numai de câtu ase apuca
de pertractarea despuneriloru urbariale.

CLUSIU, 16 Jan. In sientia XXIV, se ince-
pù desbateria asupr'a acestii intrebare: cà ore
SS. si OO. Urbariu impreunatu cu siste-
mizare poftescu, ori dupa o mesura pe
socotite, care ne putenduse deslegà inca in-
tr'acesta sientia, remase pentru cea urma-
toria.

PRINCIPATELE ROMANESCI.

MOLDOVA. La 18 Dec. repausă Parint. Benjamin Costache proin-mitropolitulu Moldovei, in etate de 80 ani, la munastirea Slatina, unde dupa abdicare traiă retrasu. (G. de Tr.)

IASI, 19 Dec. M. Sa Domn'a nascu cu fericire un fiu, in aceasta di noptea la 11¹/₄ ore. Atatu M. S., catu si nou-nascutul princi se afla in dorita sanetate. (G. de Tr.)

GERMANIA.

Se graesce, ca spre reformarea Postieloru va se se tienă in cursulu anului acestuia un congresu dein tote staturile germane in München ori Dresda. Asemenea se graesce de reformarea Pasuriloru, carele dupa sistem'a de acum intru o tiéra, ce intru atâtea particele e taiata, cu cele mai uritiose ne-indemanari sunt impreunate.

ITALIA.

ROMA, 25 Dec. Santia sa celebră in persona la 9 ore demaneti'a la altariulu celu mare in beserec'a S. Petru, unde Colegiulu Cardinaliloru intregu, tota inalt'a Prelatura, capetele celoru mai inalte dicasterii seculare, si magistratulu Romei sierbira de a laturea Santiei sale.

Roma, 28 Dec. Alalta eri ser'a spre dioa numelui Santiei sale, se facu o procesiune cu faclii si cu musica de o multime de mai multu de o mie de persone. Santiea sa imparti depe balconulu Quirinalulu benecuentare nenumeratei adunari, care numai de catu se imprestiă fara de ase templă cea mai mica ne ordinela.— Pe 1 Ian. asemenea fericitari se prepara; dein care se cunosce, că entusiasmulu Romaniloru pentru Piū IX n'au scadiutu nici catu de pucinu.

Roma, Dec. 24. Un correspondentu al G. Un. Nr. 3. Ad. p. 21, descrie ceremonialulu antaiulu Consistoriu publicu in noulu Pontificatu, si care va fi de mustra pentru tote cele urmatore de aceesi categorii. Santia sa inainte de amea-diadi se duse dein camarele sale in Aula consistoriala. Noulu cardinal Pietru Marini fostulu gubernator al Romei mai antaiu depuse juramentulu pre constitutiunile apostolesci in capel'a Paulina, si apoi votulu ascultarii; dupa care de doi Cardinali se intruduse in aula, unde subtu multe ceremonii pasindu pana la tronulu Papei, sarutai pitiorulu si man'a, fu de toti Cardinalii imbraciatu si ocupă numai de catu scaunulu cuvenitoriu intru inalt'a adunare; dupa acea se mai intorse odata catra Papa, carele numai de catu puse pileulu cardinaliciu pe capu; si dupa acestea Colegiulu se trase in numit'a capela, spre a fi de facia la Te Deum, ce se cantă.

TURCIA.

Tulcia. O scrisore in Rel. si Crescere nr. 3 p. 23. descrie o trista pierdere a unui misionariu intru un castelu rusescu intre Ismail si

Odesa:., si acést'a, dice scriitoriulu, faradelege strigatore la ceru nu turculu o facu ci o secta a tare, ce pre sine se numesce urmatore lui Christosu; amarescuse intru uciderea Martorului toti cei ce cunoscundulu, intr' insulu onorau inaltu esemplu de pietate si zelu apostolescu; dar' intru o intristatiune ne mangaiata si aproape de desperare ajunse si comunitatea dein Tulcia, carea intru acestu Marturusi pierdu credintiosulu pastoriu, bunulu parinte, binefacatoriulu si angerulu loru pazitoriu. Adeveratu, că ar fi tempulu, ca cei ce porta numele de crestinu se mai incete acum a pangari acestu nume cu fapte asemenea cu ale paganiloru imperati inchinatori de idoli. Că nu sabiea oreandu au castigatu consciencie, ce sunt ale lui D.dieu, ci numai adeverulu si invetiarea cea convingatore, ce au purcesu dein inime sante si inchinare vertutei morale si religiose.

Constantinopoli, 16 Dec. Un correspondentu in Gaz. Un. Nr. I. Adausu p. 4, scrie: „Precum afara de tota indoel'a e, cum ca Port'a sciū din tempu de propusulu lui Bedr-chan, asiă purtarea ei dupa acea demustră, cumca pe acestu Capitanu al Curdiloru intru intreprindereai batjocorosa prea aproape de adeveru nul'au impiedecatu, ci pe suptu mana pote inca l'au sumutiatu. Că i acum pre acestu predatoriu de drumuri si ucigatori de mii de omeni cu Nisianulu (Ordu turcescu) si multe alte daruri l'au charezitu, si apriatu iau aretatu placereasi, pentru că macelă si stirpă acea glota de ghiauri (turcesce necredintiosi). Acum dupa acestea enencungiuratu, ca sesi arete indignatiunea tota lumea civilisata. Pote Europa, si cuvineise la noa si noa postorite abominate macelarii de crestini a cantu cu nepasare, si ase mai lasă a fi insicelata de faciaritele netede vorbe si promiese desierte ale Portii? Nu, nuse cuvine, dar' si aci numai in no-te se va margini totu lucrulu ca alta data“. Lasa ca, asta persecutiune acum o facu turculu nu musculu.

AFRICA.

Beiulu dela Tunis si Slavii.

Beiulu dela Tunis, carele de curendu fuse in Paris, e celu de antaiu mohamedanu, ce sterse negutiatoria cu sclavi dein provincia sa, candu crestinulu Bugaud (I. Büjő) gubernatorulu francescu in Algiru pana astadi conserbeza sclavia si negutiatoria cu sclavi. Pote fi, ca Beiulu numai dein politica si spre a placé guberniulu anglescu facu aceast'a, dar' aceleasi ratiuni puteau se ai-ba locu si in Maroco, Tripoli, Turcia, unde togm'a acum la representatiunile aceliiasi guberniu cu mintiuni se respunde, au cu un respectu faciaru catra datinele si vechia legiure, candu adeverat'a ratiune nu e alt'a dec'atu castigulu, ce cura gubernieloru si locutienatoriloru dein negutiatoria cu sclavi. Exemplu pote fi Tripoli, unde dupa datele culesse de Richardson, in totu anululu se aducu ca la 3000 sclavi, pentru carii ajungendu la oasulu Murzuc de suptu domniea

statului Tripoli se platescu cate trei piastri ispanici pe persona, dupa aceea in Tripoli ear' cate diece taleri, si de se trimitu la Constantinopoli alti diece taleri. Dreptu acestu castigu suferu Port'a o negutiatoria, ce preste un tenuity insemnatu dein Afric'a revérsa o miseria nespusa si impiedeca totu comericiulu civilisatoriu. Sclavii ce se ducu la Tripoli, cea mai mare parte vinu dein Bornu si Begharmi, unde Arapii si Tibbui navalescu pre satele negrilor; care se opune, se ucide; ear' dein ceilalti se alegu cei ce se afla buni de vendiare, alesu copii si muieri tinere, dein carii dóa parti dein trei a acestoru caravane consta. Dicu adesu, cá prinsu in bataia sunt cei ce se vendu, si cá dealmintrea aru veni se se ucida. Ast'a inse nu e adevéru, ci singurulu scopu unoru a tare speditiuni e de a prinde ómeni. O mare parte de intr'insii pieru pe drumu in desiérturi si suptu tractarea brutale, langedire, fome si sete. Ear' cátu e de mare perirea de ómeni intr'asta negutiatoriã se vede de intr'acea, cá regele dein Borgù seau Vadai dela a. 1838 trimise cincu caravane cu câte 5-6000 sclavi, dein care inse numai un'a ajunse la mare, dar' si aceast'a numai cu atreia parte dein sclavi, cealalte patru tote se prepadira.

Beulu dein Tunis fú celu de antãiu care avu inima de a sterge negociulu ca sclavi in staturile sale, si de un anu in coce pre toti sclavii ai dechiarã liberi; prein care sacrificiu nu numai multu pierdu dein venituri, dar' se si spuse pericolului de asi pierde popularitatea si ase deschide campu influentiei turcesci; ear' in ochii Europei meritã tota onorea si recunoscenti'a. (Dupa Gaz. Un. de A.)

M I S C E L E.

Earn'a in Italia.

Gazetele si correspondentii dein Italia se plangu amaru de frigulu, inghiaciulu, gerulu si alte asemenea calamitati.

Palermo, 14 Dec. Acum inca o data avem si noi érna; muntii si giurulu cetatei si cotele pana giosu afundu sunt coperite adi demanétia cu nié; si candu aici cade o plóia rece, acolo totu intr'un'a ninge.

Roma, 14 Dec. De a-séra viemu intru o atmosféra de flotaci de nié, lugeri de ghiacia si grândine marunta. In cetate si pe campu, unde caile si pratele nu le au acoperitu ap'a, stã niéua trei picioare inalta.

Livorno, 16 Dec. Anulu acest'a dein cautarea tempestatei se pare chiaru asia straordinariu cá se va fini, cum a inceputu, si cum tota véra si érn'a s'a purtatu. De doa dile toti campii, coperisiele si chiaru caile sunt acoperite cu nié de un degetu (!), fosele arata ghiacia mai grosa de un degetu. Eri cadu termometrulu in liberu la 4, adi si la 6 suptu nula; si intru invecinat'a Pisa descinse termometrulu Réaumur in desuptulu puntului de ghiacia; toti ámbla in blane.

Neapoli, 17 Dec. Dumineca noptea spre luni (14 Dec.) cadu nié grosa la 4 graduri de

frigu, care tota dloa stéte, lucru prea raru aici, si inca pana adi se afla pe coperisia. E rece si aspru prea semtitu. Déca cineva in Maiu, intru o di rosiacia de Inaltierea Domnului ar lasã Neapoli, unde magic'a natura pe totu loculu evolue pompa si splendore,—si apoi in Dec. intre fortuni, nié si tempestati s'ar intorce, fara de a vedé dein frumos'a Parthenope de catu un paliu de ploia ne-stravediutu; intr' adevéru ar veni in tentatiune, de a cautã airia particéua de paradisulu pierdutu, ce ore-candu dein cercurile eterie cadiuse pe pamentu.

Genua, 18 Dec. Érn'a intrã aici mai strinsa de catu dupa datina. De trei dile avem nié si geru, alalta eri domnea intre 3 si 7 graduri de frigu. Aceasta ne-usuata stare a tempestatei, si mai adesele fortuni dédera ocaziune la mai multe ne-sanetati.

Asemenea si dein Spania, Francia, Germania si Boemia.

'Spania jace in mormentata subtu nié si ghiacia.'

Paris, 18 Dec. Érn'a se anuncia forte aspra. Raru e, se inghiacie aici inainte de Jan., candu acum de trei septamani stãmu in nié si ghiacia, si in provincia inca atât'a nié cadu, cátu postiele mai totu cu o di ajungu mai tarciu, etc.

Ferice de noi, carii cu ast' forma de calamitati intr' atât'a suntemu dedati, catu mai ca nice ne vine a mente a ne plãnge de ele, ci numaine tragemu comanaculu pe urechi, ne ascundemu nasulu cum putemu, suflãmu in degete, si o luãmu iute pe picioru. Aici in locu, dein partea nielei, e cumu mai reu; nici cale de sanie, nici cale de caru; dupa ce inainte de Craciunu au ninsu, apoi se topi; ninse, apoi ploã, inghiaciã: si acum de dumineca inainte de anulu nou se lasã o negura burosa, ce incaruntiesce si pre cele mai tinere barbe, mustacie etc, de te eã durere.

* * *

Germania, valea Mindel, 25 Dec. 2 dupa am. cadu o pietra-meteoru intre sunete ca de trimbitie, ce ténura ca trei minute.

L I T E R A T U R A

a) Clasica.

London, 25 Dec. Jurnalulu Globe inscientiétia, dupa Dumphries Courier, intru un tonu cu totulu seriosu despre o affare anticaria in Scotia, care de s'ar adevéru, ne-gresitu cá ar fi prea-momentosa, inse care cu mare probabilitate numai un jocu se pare a fi dupa gustulu ipoteseloru jocose dein anticariulu lui W. Scott despre castrametatiunea lui Agricola, etc. Seserie, cá in 12 Dec. la unele lucrari de pamentu pentru drumulu de fieru Caledonianu in valea Avon (de care numire in tute-trele tierile britanesci se afla trei, in Angliã chiaru dóa), vreo cateva miluri de asupr'a de Beatlock, dédera de murii fundamentali ai unei case romane, affara mai multe monete vechi, si intru o capsã de metalu ce jacea intru o covata mica de pietra cu gur'a

catra o lespede intorsa, un volume elegantu scrisu cu titulu: *Historia Romae*. Spreréza că voru se decifreze volumele prea bine conserbatu, carele dupa o cautare numai pe de asupr'a nu contine mai pucinu decat cartile pierdute dein istoria romana alui Liviu! (Ast' forma de aflare de atâtea ori se faci totu indesiertu, catu nu prealesne pote cineva se mai créda). Pe altu volume mai micu dar' forte a-nevoe de cetitu, ce intru aceeași capsă se află, decifrra numai cuvintele: 'ad Agricolam...'. Asiá pote chiaru corespundenti'a lui Tacitu cu socru-so.' (Gaz. Un.).

C R I T I C ' A S I R E D A C T O R I I.

Catu e de critica starea unui Redactoru, cunoscurămu noi chiaru in diua de antaiu a Gazetei nostre. Numai de catu audiramu critice de unele parti: dela unii ca nu intielegu tote cuvintele ce ocuru in Nr. I., dela altii că prea multe cuvinte latine introduseramu, si dela altii, afara de cei ce nui mai scimu, cum ca nule vine bine la ureche unele terminatiuni. Unii ne rugara, ca de vomu se avemu Abonati multi, se ne intorcemu inapoi, altii ne au spusu chiaru o arzenu rumanesce, că bucurosi aru prenumerá, déca n'am merge asiá departe. Unii de intru acestia erau betrani, altii tineri.

Asia, sunt betrani, sunt tineri aici, si airca, caror'a nule ecu totulu pe placere Gazet'a nostra,—care e capulu lucrului. Macar' noi dupa esemplele, ce avemu inaintea ochiloru, inca ne socoteamu moderati, candu afara de terminii latinesci, nici macar' un cuventu italianescu, ispanescu, si numai unulu singurelu francescu 'Adrese' intrebuentiasemu; catu pentru cei latinesci firesce presupunendui asiá cunoscuti aici, catu se nu aiba trebuentia de Vocabulariu ori Dictionariu. Dar' inca se fimu intrebuentiatu, seau se vremu a intrebuentiá totu Vocabulariulu Curierului de ambe sexe, ce erá se patimu dein pricin'a cuvintelor: abominabilu, abastardire, accaparare, acastillalu, abracalan, abraxas, abracadavra, si altele ce voru mai urmă dupa adjuratie dein celelalte gitere, precum: orgoliu etc? Au nu ne strigá atunci numai de catu, că limb'a ne e abominabila, si scriemu abraxas, abracadavra? Noi scieamu bine catu de delicate sunt semtiurile fratitoru nostri, catu nu potu se suferi ori ce vorba; si dupa aceea ne restrinseramu in multe, togm'a si cându principiile mai laxe ne aru suferi mai de parte de cum amu calcatu.

Erá un tempu la noi, candu tota lumea laliniá dela buchiariu pana la doctoru de Teologia, tota lumea si asiá si schuschuiá, candu toti formaluiau, conscribaluiau; nici mai audiai alt'a de catu pincelusch, clericusch, canonicusch, cu cate un vicarasch, notarasch, apoi formalitasch, qualitasch, gravitasch; totu nsch si asch, pana ce ne luase lumea inainte, si incepura ane infruntá togm'a si prein carti. De atunci adevratu ca multu sa'u schimbatu lu-

mea, si cu lumea si B...lu, asia catu acum dein contra nu mai audi nici macar' un puiu de ciganu laluinu, schaschandinu sau schuschuinu. Dar' pentru aceea, vedemu ca mutanduse omenii, totu nu se schimbá si sensibilitaschulu unoru urechi; nu nicisi ca catu. Inca totu carnimu unii de in nasu si de in buze, candu audimu, ce n'am mai auditu pah'acum,—asia pe degete avemu totu Vocabulariulu limbei romanesci.

De aci pote vedé, ori cine are ochi, ca sunt o clase de omeni, carii nemica nu voescu a invetiá, altii carii numai pana la un tempu, si prea pucini carii voru se invetie pana voru traí. De cei tineri edurare, că asiá curendu au socotitu totu lucrulu ispravitu, dar e nadesde că multi se voru intorce la idei mai sanetose, cu catu voru intrá mai afundu in marea invetiaturei. Ear' de sunt betrani, se pote si trebue a lise ertá; că omulu e vearga si nué, in tineretie lesne de ase plecá in ori ce parte, atatu pentru trupu catu si pentru sufletu; ear' ca osulu vertoru si tiapenu, mai multu cu catu se aprópia de apusulu seu.

Redactorii acestii Gazete inse nu voru a scrie nici pentru tineri imbetraniti, nici pentru betrani impietriti, ci singuru pentru tinerii, a carora inima inca li e mole ca cér'a, pentru barbatii solidi ce purcedu pe carare inaintatore, si pentru acci frumosi betrani carii au incaruntitu pe drumulu inaintarei, si carii nici odata nu au cautatu in apoi cu durere dupa cele trecute ca muierea lui Loth, cu atátu mai pucinu s'au intorsu inderetru că raculu, ci au alergatu catrascopulu inaintele pusu, pana le au ajunsu puterile, ear' de repauséza acum, totu inse in apoi nu indémna, nici amaginduse, că si cum nu ar mai fi incolo cale, impiedeca, pre cei ce voru apasi mai inainte. Pentru acestia dar' scriemu si noi, si credemu că drumulu nu ne au retacitu.

Nu vomu lipsi cu tote acestea in numerii venitori ane aduce ratiunile, dein care pre asta cale si nu pe alt'a plecaramu a calatori, si aceast'a de in respectulu catra accle inime bune, ce pote nu voru se pricepa fara comentariu urmele nostre, si dorescu a lise luminá calea; carii, credemu, că pucini se voru fi aflandu intre cetitorii nostri.

Ce voru se dica si cei de a fara, vomu audi si dorimu a audi catu mai curendu, ca se ne scimu indereptá in catu ne vomu aflá gresindu, celu pucinu, se ne putemu luá mesurile intru venitoriu.

* * *

Dein Diariulu unui Crestinu.

Curatia si blandetie: aceste sunt adeverate doá semne ale omului cultivatu. Curatia dein afara, curatia dein launtru; in cuvinte dar' mai multu in semtiri; in trupu, dar' mai alesu in sufletu. Blandetie in ochi, dar' mai alesu in inima, si mai multu de catu tote in lucrari. Aste doá nu se potu faciari.

Pretiuulu bucatelor, Blasiu 9 Jan. in c. m. Grau curatu 1 fl. 6 xr. Secara 34 xr. Cucuruзу 32 xr.